

УДК 002.55:355.41

МАЗУР Л.Б., Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
здобувач наукового ступеня кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджуються проблеми, функції, етапи становлення та шляхи вдосконалення інформаційного законодавства щодо медичних закладів Збройних Сил України.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, телемедицина, телефармація, медична паспортизація військовослужбовців, медичні інформаційні системи, електронна внутрішньолікарняна пошта.

Аннотация. В статье исследуются проблемы, функции, этапы становления и пути совершенствования законодательства по информационному обеспечению медицинских заведений Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: информационное обеспечение, телемедицина, телефармация, медицинская паспортизация военнослужащих, медицинские информационные системы, электронная внутрибольничная почта.

Summary. The article examines problems, functions, stages of forming and ways of improvement of legislation on the informative providing of medical establishments of Military Powers of Ukraine.

Keywords: information security, telemedicine, telepharmacy, medical certification of military, medical information systems, in-hospital e-mail.

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне законодавство не містить визначення понять: “телемедицина”, “телефармація”, “медичні інформаційні системи”, а також – “інформаційне забезпечення медичних закладів ЗС України”, “медична паспортизація військовослужбовців”. Проте, в практичній діяльності лікарі користуються цією термінологією. Виникає питання: чи мають право на існування ці поняття, в сучасних умовах розвитку в нашій державі інформаційного суспільства?

Сучасна галузь охорони здоров'я, зокрема, військовослужбовців Збройних Сил України (далі – ЗС України), є сукупністю заходів політичного, а потім – наукового, правового, економічно-соціального, медичного характеру, які спрямовані на збереження й укріплення фізичного та психологічного здоров'я кожної людини, підтримку їх активного життя та надання медичної допомоги. Звідси випливає, що поняття “охорона здоров'я” є більш широким, ніж “медична допомога”, яка надається галузю медицини.

Проблеми, які виникають у галузі медицини, мають вирішуватись на державному і регіональному рівнях. За роботу медичних установ і служб та її результати несуть відповідальність органи управління галузі охорони здоров'я різних рівнів. Потреба у підвищенні уваги держави до складних питань організації галузі охорони здоров'я, зокрема, військовослужбовців, в індустріально розвинених країнах обґрунтовується високою цінністю їх здоров'я як суспільного блага [1, с. 179].

Метою статті є визначення стану інформаційного забезпечення медичних закладів, їх функцій, етапів становлення, розвитку та пропозиції по вдосконаленню законодавства щодо медичних закладів, зокрема, на прикладі Міністерства оборони України.

Виклад основного матеріалу. З метою реалізації державної політики України у вітчизняній галузі охорони здоров'я військовослужбовців ЗС України на сектор охорони здоров'я покладено такі функції:

- 1) реалізація державної політики з охорони здоров'я;
- 2) координація діяльності з реалізації завдань із формування здорового способу життя;
- 3) державне регулювання атестації, акредитації, реєстрації, стандартизації, сертифікації і контролю обігу лікарських засобів, медичної техніки та виробів медичного призначення;
- 4) державне регулювання медичної практики;
- 5) до і післядипломна підготовка медичних і фармацевтичних кадрів;
- 6) розвиток медичної науки;
- 7) організація державного санітарно-епідеміологічного нагляду (зокрема, за безпечністю харчових продуктів, у тому числі генетично модифікованих);
- 8) розвиток санаторно-курортного лікування військовослужбовців;
- 9) розробка, координація та контроль за виконанням державних цільових програм щодо охорони здоров'я військовослужбовців;
- 10) ресурсне забезпечення охорони здоров'я.

Про важливість інформаційного забезпечення процесу адміністративно-правового регулювання галузю охорони здоров'я військовослужбовців ЗС України свідчить той факт, що вже у 1996 році Європейська комісія разом з Регіональним бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я ініціювали проект створення мережі інформаційного забезпечення галузі охорони здоров'я військовослужбовців для країн Східної Європи [2; с. 9]. Спільні зусилля країни Центральної та Східної Європи спрямовані на вирішення питання про можливість здійснення і використання мережі віддаленого/дистанційного зв'язку, які б пов'язували національні бази даних охорони здоров'я військовослужбовців та забезпечували їх доступність для міжнародних та локальних користувачів.

Отже, для України є питання формування єдиного інформаційного простору, яке має бути вирішене за допомогою інтенсивного використання інформаційних технологій.

Проте, підкреслимо, що відмічене законодавче було визначено законом ще в 1998 році. Так згідно Закону України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” від 04 лютого 1998 р. № 75/98-ВР поняття “інформатизації” визначалося наступним чином: “Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на підставі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки” [3, с. 12].

Разом із цим продовжують виникати проблеми зростання обсягів інформаційних потоків. Тому необхідним є удосконалення державних механізмів отримання і використання, зокрема, медичної інформації та її раціонального опрацювання.

Розвиток комп'ютерної техніки і програмного забезпечення за останнє десятиліття обумовив широке застосування інформаційних технологій у всіх сферах людської діяльності. Однак не тільки наявність сучасного устаткування і програмних засобів визначає рівень інформатизації суспільства. У цьому зв'язку, як свідчить досвід розвинутих країн світу, важливим є застосування сучасного інформаційного менеджменту, заснованого на широкому використанні інформаційних технологій.

На нашу думку, такі інформаційні системи повинні мати і відомчі медичні заклади ЗС України. Свідченням необхідності впровадження інформаційних систем в медичних закладах для охороною здоров'я військовослужбовців є світовий досвід використання різноманітних медичних інформаційних систем (далі – МІС), які довели свою ефективність у вирішенні завдань як практичної системи охорони здоров'я військовослужбовців, так і наукових досліджень у цій сфері. Так, у США на опрацювання і модернізацію МІС

військовослужбовців витрачається значні кошти. На сьогодні телекомунікаційні технології за кордоном набули поширення, а їх вартість значно зменшилася, спостерігається стабільне зростання уваги до медичних інформаційних технологій в багатьох провідних країнах світу. Нещодавно з'явилося нове поняття “телефармація”. Цей напрям використовується для тренінгу та навчання у фармації охорони здоров'я з використанням відеоконференцій.

Важливою складовою медичної інформаційної системи є інформація, що базується на даних медичної статистики. Наприкінці 1980-х років в Україні була сформована інформаційна система для забезпечення спеціалістів аналітичною та оперативною інформацією про нові підходи, технології, методи лікування, лікарські засоби.

Незважаючи на те, що система мала відповідне наукове та методичне забезпечення, її матеріальна база не була достатньою мірою комп'ютеризована, інформаційні потоки не відповідали світовим критеріям стандартизації інформації, що перешкоджало процесу міжнародної інтеграції. Незаперечним є те, що електронні пристрої здатні відкрити новий етап в автоматизації процесу адміністративно-правового регулювання медичним закладом, обробки інформації та інтенсифікації лікувально-діагностичного процесу.

Але з розвитком інформаційних технологій постає питання конфіденційності інформації про стан здоров'я військовослужбовців. На нашу думку, лікарська таємниця – це правовий режим існування інформації, отриманої медичним працівником стосовно пацієнта під час діагностики, лікування чи реабілітації, обов'язок зберігати яку покладається також на інших осіб, яким зазначена інформація стала відомою під час виконання своїх професійних обов'язків.

Проте вважаємо, що в контексті розгляду інформатизації сфери охорони здоров'я військовослужбовців доцільно застосовувати термін “медична таємниця”, оскільки йдеться про всю сферу медицини, а не тільки про необхідність зберігати в таємниці відомості отримані лікарями. Підтримуємо позицію С.Г. Стеценка, який зазначив, що розвиток науково-технічного прогресу, загальна інтеграція знань призводять до того (і медицина не є виключенням), що інформація, яка становить об'єкт лікарської таємниці, досить часто стає доступною не тільки медичним працівникам, але й представникам інших професій.

Сьогодні на базі сучасних комп'ютерних та телекомунікаційних технологій відбувається трансформація інформаційного середовища всієї медичної галузі. Ці зміни сприяють підвищенню ролі інформаційного ресурсу під час впровадження телекомунікаційних технологій як в адміністративно-правове регулювання системою охорони здоров'я, так і в лікувально-діагностичний процес.

Впровадження медичного електронного паспорту передбачає реалізацію органами адміністративно-правового регулювання певних положень, а саме: забезпечення: законодавчої основи електронного підпису лікаря; затвердження державними органами права селективного доступу різних спеціалістів до інформації про пацієнта; уніфікацію медичної документації; принципи криптографічного захисту інформації; правові основи ідентифікації медичного електронного паспорту військовослужбовця; правові основи використання медичного електронного паспорту для контролю за діяльністю медичних робітників та регулювання охороною здоров'я в цілому.

Переваги електронних медичних паспортів військовослужбовців ЗС України очевидні. Інформатизація галузі охорони здоров'я на основі медичного електронного паспорту військовослужбовця дає можливість контролю за наданням медичних послуг, придбанням ліків, санаторним лікуванням та іншими видами соціальної й медичної їх підтримки. Така система дозволить реалізувати принцип цільового розподілу бюджетних коштів, прискорити грошовий обіг та контроль за їх використанням, покращити соціальний, правовий захист військовослужбовців.

Слід зазначити, що сьогодні досить інтенсивно розвиваються локальні МІС та мережі, широко застосовуються в практиці медицини комп'ютеризовані історії хвороби й системи класифікації термінів.

Нагальним також є питання про створення територіальних, а потім і глобальних МІС щодо охорони здоров'я військовослужбовців.

Розвиток інформаційних технологій і сучасних комунікацій, поява в медичних закладах Міністерства оборони України великої кількості автоматизованих медичних приладів, систем й окремих комп'ютерів обумовили появу інтересу й до значного збільшення кількості МІС, причому, як у великих медичних центрах з великими потоками інформації, так й у середніх медичних центрах і навіть у невеликих медичних закладах.

Сучасна концепція інформаційних систем Міністерства оборони України припускає об'єднання “електронних записів про хворих” (від англ. – electronic patient records) з архівами медичних зображень і фінансовою інформацією, даними моніторингу з медичних приладів, результатами роботи автоматизованих лабораторій, наявність сучасних засобів обміну інформацією (електронної внутрішньолікарняної пошти, Internet, відеоконференцій і т.д.).

Висновки.

Сучасне становище в галузі телемедицини свідчить про необхідність державного втручання в формування організаційно-правових засад її діяльності.

Вважаємо, що настав час говорити про необхідність детальної розробки Державного проекту інформаційної мережі медичних закладів, зокрема, ЗС України, в межах якого можливо об'єднати всі існуючі практичні надбання в цій сфері та удосконалити адміністративно-правове регулювання галузі. Більш широке впровадження інформатизації дасть змогу удосконалити координаційні та інформаційно-організаційні процеси в галузі охорони здоров'я військовослужбовців. Необхідність привернення уваги з боку держави до телекомунікаційних технологій в галузі охорони здоров'я військовослужбовців очевидна, оскільки в Україні цей напрям знаходиться ще на стадії розвитку.

Також розвиток інформаційної галузі неможливий без дотримання права військовослужбовців на конфіденційність інформації щодо стану їх здоров'я.

Використана література

1. Салтман Р. Реформи системи здравоохранения в Европе : анализ современных стратегий / Р. Салтман ; [пер.с англ. Р. Салтман, Д.Фигейрос]. – М. : Геотар Медицина. – 2000. – 423 с.
2. Проблеми державного регулювання правовідносин у галузі охорони здоров'я // Український медичний часопис. – 2005. – № 5(49).
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.98 р. № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 27. – Ст. 182.

Рецензент: Коваленко Л.П., доктор юридичних наук, доцент.

~~~~~ * * * ~~~~~